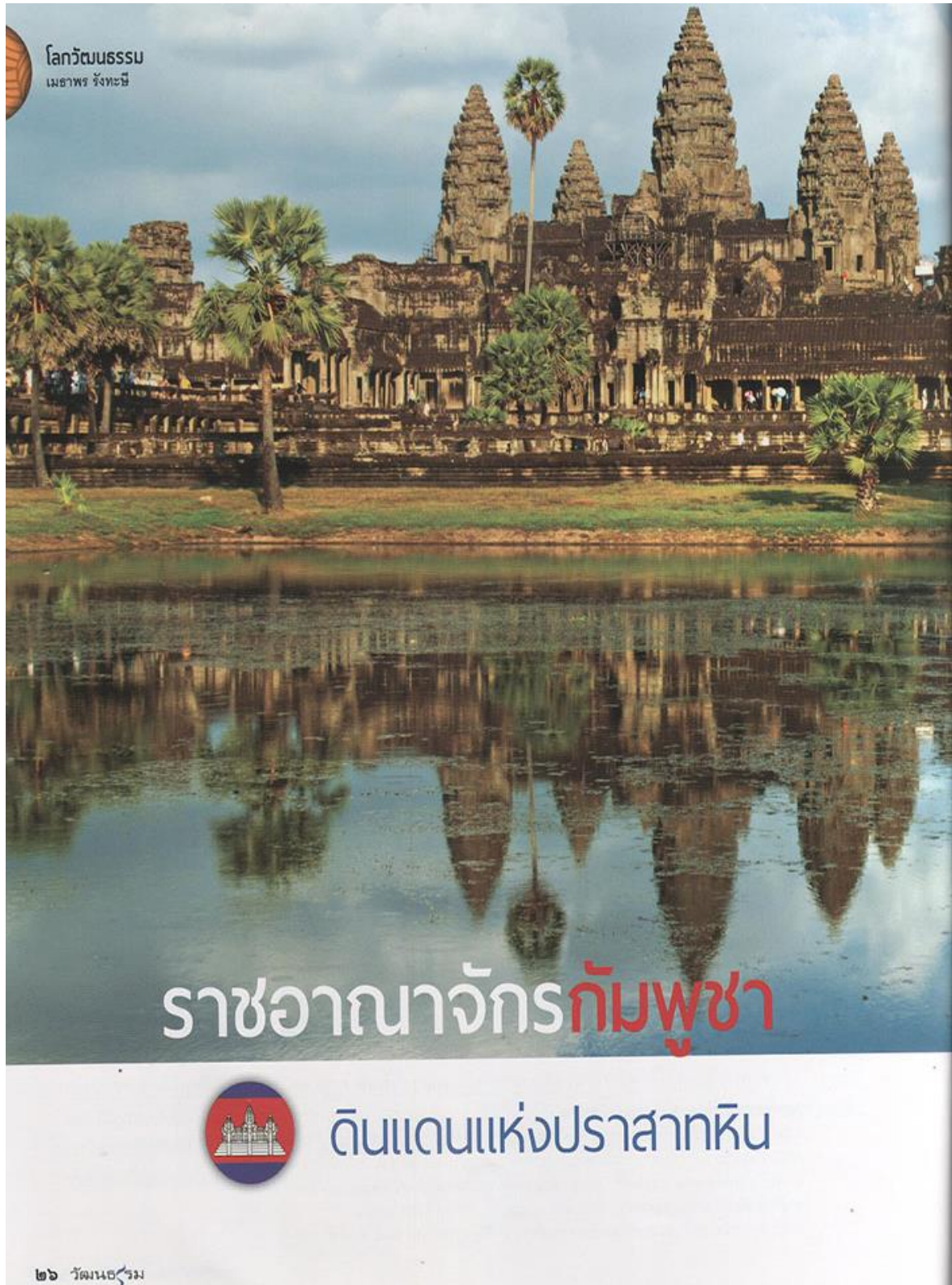

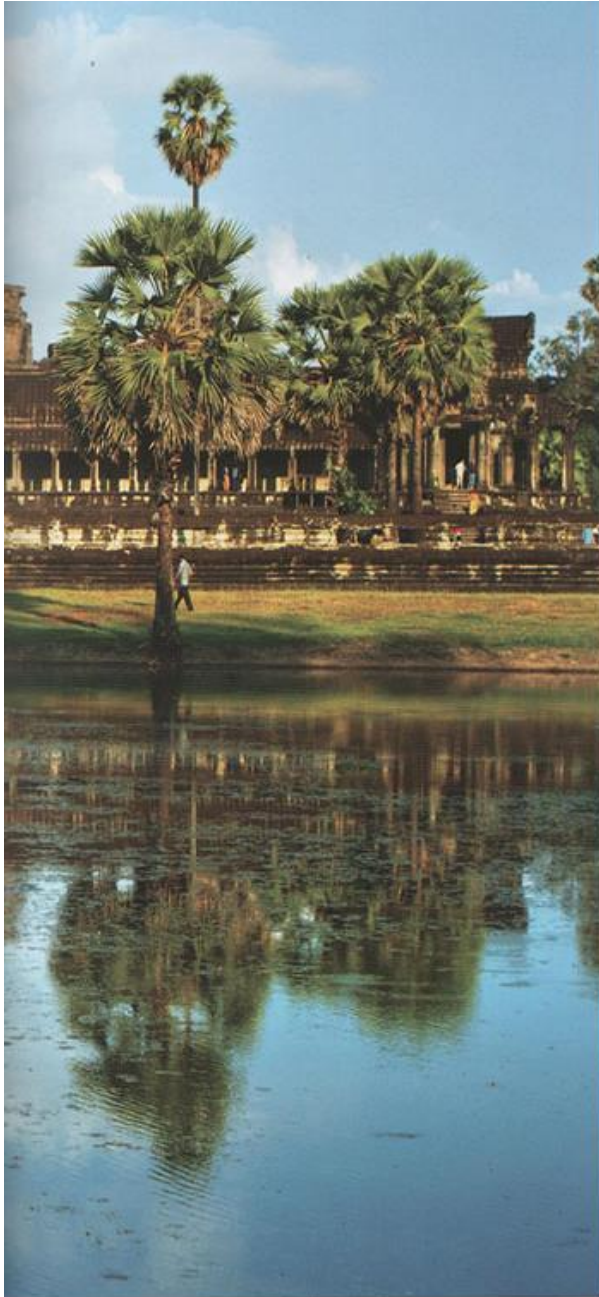

เมธาพร รั้งทะชี. “ราชอาณาจักรกัมพูชา ดินแดนแห่งปราสาทหิน” วัฒนธรรม. 52(พิเศษ)
: หน้า 26 - 35.

เมธาพร รังทะชี. “ราชอาณาจักรกัมพูชา ดินแดนแห่งปราสาทหิน” วัฒนธรรม. 52(พิเศษ)
: หน้า 26 - 35.

นครวัด ตั้งอยู่ในเมืองพระนคร จังหวัดเสียมเรียบ

ราชอาณาจักรกัมพูชาได้ชื่อว่าเป็น
ดินแดนแห่งปราสาทหิน ทั้งยังปรากฏหลักฐาน
ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่จารึกเอาไว้
มากมายถึงศิลปวัฒนธรรมในดินแดนกัมพูชา
ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นชนชาติเก่าแก่มา
แต่อดีต โดยเฉพาะมรดกทางสถาปัตยกรรม
อันยิ่งใหญ่ อย่างเช่น ปราสาทหินนครวัด ที่ได้
รับการยกย่องให้เป็นสิ่งมหัศจรรย์อันดับ ๘ ของโลก
รวมถึงเป็นมรดกโลกทางด้านวัฒนธรรมอีกด้วย

ฉบับพิเศษ ประชาคมอาเซียน ๒๗

เมธาพร รังทะชี. “ราชอาณาจักรกัมพูชา ดินแดนแห่งปราสาทหิน” วัฒนธรรม. 52(พิเศษ)
: หน้า 26 - 35.

ศิลปวัฒนธรรมของกัมพูชาในยุคโบราณได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียเป็นส่วนใหญ่ เห็นได้จากสถาปัตยกรรม รูปจำหลัก และเครื่องแต่งกาย แต่ภายหลังที่ตกเป็นอาณานิคม ฝรั่งเศส ชาวกัมพูชาที่ได้รับเอาอิทธิพลของฝรั่งเศสเข้ามาผสมผสานด้วย โดยเฉพาะด้าน สถาปัตยกรรม และอาหารการกิน กัมพูชามีเอกลักษณ์หนึ่งในการแสดงที่โดดเด่นมากนั้น ก็คือ “ระบำอัสรา” ซึ่งเป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่ถอดทำรำและการแต่งกายมาจากภาพ จำหลักรูปนางอัปสรที่ปราสาทนครวัด หนึ่งในสิ่งมหัศจรรย์ของโลก

ประวัติความเป็นมา

“กัมพูชา” (Cambodia) ชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ราชอาณาจักรกัมพูชา” (Kingdom of Cambodia) มีเมืองหลวงชื่อ “พนมเปญ” (Phnom Penh) ประวัติศาสตร์ของกัมพูชานั้นเริ่มขึ้นตั้งแต่ยุคของอาณาจักรฟูนัน อาณาจักรเจนละ พัฒนามาสู่กัมพูชายุคเมืองพระนคร ซึ่งมีความยิ่งใหญ่จนสามารถสร้างนครวัด นครธม ขึ้นเป็นศาสนสถานที่ยิ่งใหญ่ศูนย์กลางแห่งราชอาณาจักร

จนเมื่อฝรั่งเศสเข้ามามีอำนาจในอินโดจีน กัมพูชา กลายเป็นรัฐในปกครองของฝรั่งเศส และเป็นรัฐในปกครองของญี่ปุ่นช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อสิ้นสุดสงครามโลก กัมพูชาได้เป็นประเทศเอกราช แต่เกิดความขัดแย้งภายในประเทศ และได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของเขมรแดงระยะหนึ่ง จนกองทัพกำลังของเขมรแดงที่มีเวียดนามหนุนหลัง เข้ามาขับไล่เขมรแดงออกไป และการเข้ามาใกล้เกลี่ยของสหประชาชาติ เพื่อยุติสงครามกลางเมืองระหว่างเขมรสามฝ่าย จนในที่สุดการสร้างชาติใหม่ก็ประสบความสำเร็จ

ภูมิศาสตร์

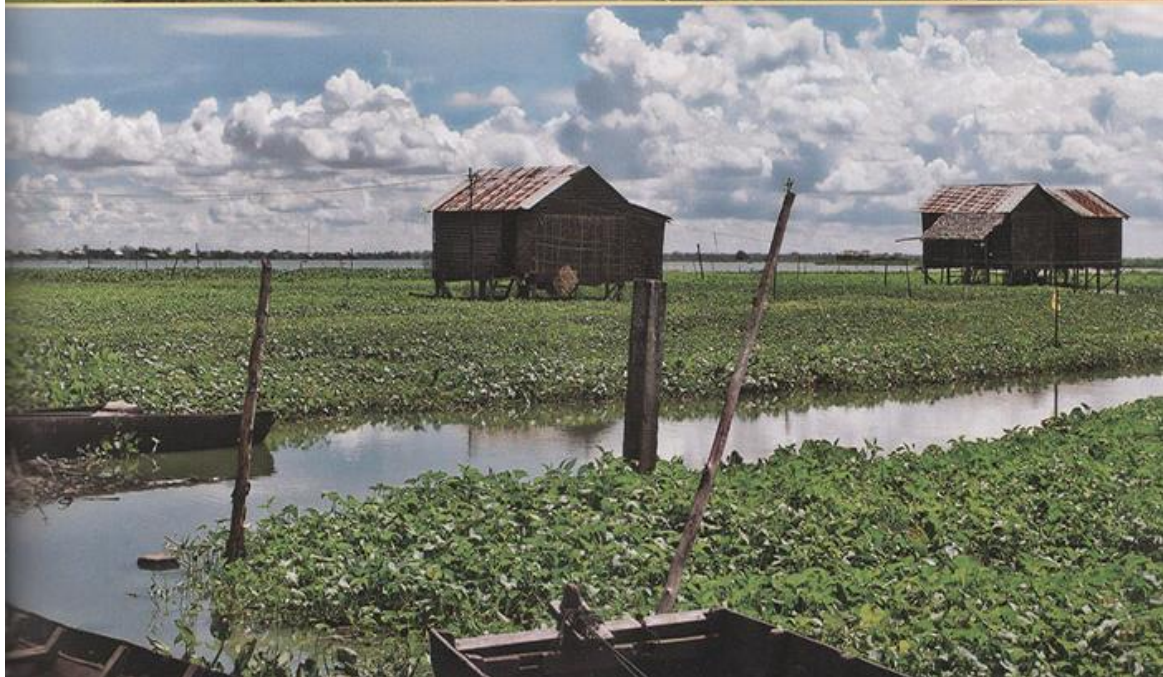
กัมพูชาเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในส่วนใต้ของคาบสมุทรอินโดจีน มีพื้นที่ ๑๘๑,๐๓๕ ตารางกิโลเมตร มีพรมแดนทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศไทย ทิศเหนือติดกับประเทศไทยและลาว ทิศตะวันออกและทิศใต้ติดกับเวียดนาม และทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดอ่าวไทย

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ประกอบด้วยที่ราบรอบทะเลสาบเขมร และที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง มีทิวเขาล้อมรอบ มีลักษณะภูมิประเทศคล้ายขามอ่าง คือ ตรงกลางเป็นแอ่งทะเลสาบและลุ่มแม่น้ำโขงอันกว้างขวาง มีภูเขาล้อมรอบ ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านตะวันออกมีแนวเทือกเขาอันนัมที่เป็นพรมแดนกับประเทศเวียดนาม ด้านเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือมีแนวเทือกเขาพนมดงรักที่เป็นพรมแดนกับประเทศไทย ด้านใต้และตะวันตกเฉียงใต้มีแนวเทือกเขาบรรทัดที่เป็นแนวพรมแดนกับประเทศไทยด้วยเช่นกัน จะมีก็แต่เฉพาะด้านตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง

ทะเลสาบเขมร หรือ โตนเลสาบ เป็นทะเลสาบน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

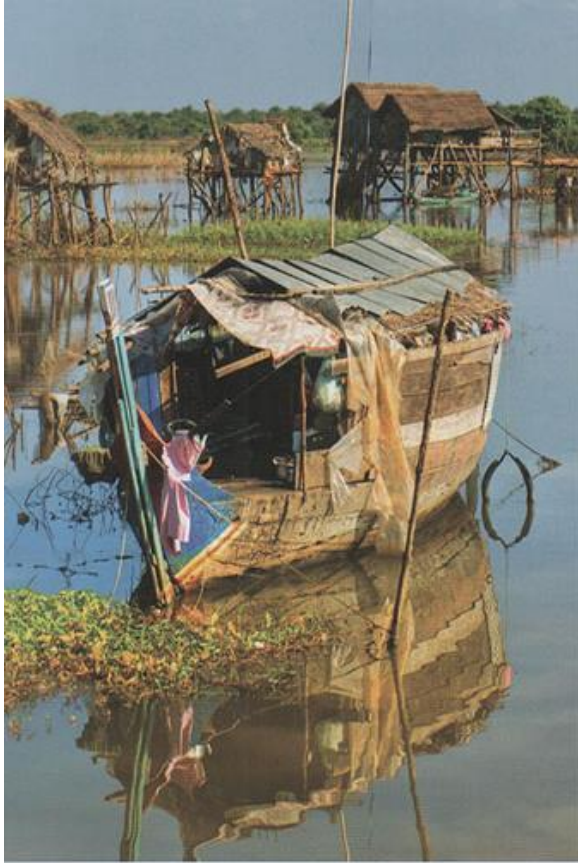

เมธาพร รั้งทะชี. “ราชอาณาจักรกัมพูชา ดินแดนแห่งปราสาทหิน” วัฒนธรรม. 52(พิเศษ)
: หน้า 26 - 35.

เมธาพร รังทะชี. “ราชอาณาจักรกัมพูชา ดินแดนแห่งปราสาทหิน” วัฒนธรรม. 52(พิเศษ)
: หน้า 26 - 35.

▲ บ้านเรือในโตนเลสาบ

▲ การแต่งกายชุดแต่งงานตามประเพณีของชาวกัมพูชา

กัมพูชามีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มีฤดูร้อนสลับกับฤดูฝน โดยฤดูฝนเริ่มจากเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ส่วนฤดูร้อนเริ่มจากเดือนพฤศจิกายน-เมษายน ในเดือนเมษายนจะร้อนที่สุด เดือนมกราคมมีอุณหภูมิต่ำสุด และมีฝนตกชุกในเดือนตุลาคม

ประชากร ชาติพันธุ์

กัมพูชามีจำนวนประชากรประมาณ ๑๔.๙ ล้านคน โดยมากเป็นชาวกัมพูชาคิดเป็นร้อยละ ๘๕ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ชาวเวียดนามร้อยละ ๕ ชาวจีนร้อยละ ๕ และอื่นๆ ร้อยละ ๕

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ของกัมพูชา มีการดำเนินชีวิตแบบสังคมเมือง มีความเป็นอยู่ที่ทันสมัย นิยมประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนชนชั้นกลางที่มีความรู้จะรับราชการหรือทำงานบริษัท

ศาสนา

รัฐธรรมนูญกัมพูชาบัญญัติให้ศาสนาพุทธ นิกายเถรวาท เป็นศาสนาประจำชาติ เพราะมีผู้นับถือศาสนาพุทธมากถึงร้อยละ ๙๕ ศาสนาอิสลามร้อยละ ๓ ศาสนาคริสต์ร้อยละ ๑.๗ และศาสนาพราหมณ์-ฮินดูร้อยละ ๐.๓

ศิลปวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรมกัมพูชาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ มีพื้นฐานมาจากศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู อาทิ ระบำอัปสร ถือเป็นกระบวนรำอันศักดิ์สิทธิ์เพื่อถวายบูชาแด่มหาเทพ นอกจากนี้กัมพูชายังได้รับอิทธิพลจากอินเดียทั้งทางด้านภาษาและศิลปะผ่านทางแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งจากการค้าทางทะเลกับอินเดียและจีนในยุคโบราณ

การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวกัมพูชาจะนุ่ง “ผ้าซัมปอต” (Sompot) เป็นผ้าทอมือ ถือว่าเป็นการแต่งกายประจำชาติ สำหรับข้าราชการผู้ใหญ่จะนุ่งผ้าโหลกับเสื้อมีกระดุมสีทอง ในงานพิธีจะนุ่งผ้าโจงกระเบน เวลาไปวัดจะนุ่งผ้าม่วง โดยผ้าซัมปอต ก็จะมีทั้งที่เป็นผ้าฝ้ายและผ้าไหม มีหลายแบบ ถ้าเป็นผ้าที่ใช้ในโอกาสพิเศษจะใช้เส้นใยพื้นเมืองในการทอ ถ้าใช้ในชีวิตประจำวันจะใช้วัสดุราคาไม่สูง ซึ่งจะส่งมาจากประเทศญี่ปุ่น นิยมทำลวดลายตามขวาง ถ้าเป็นชุดที่มีความหรูหราจะทอด้วยด้ายสีเงินและด้ายสีทอง

“ผ้าโหล” (Hol) เป็นผ้ามัดหมี่ที่สวยงามประณีต และเก่าแก่ที่สุด ผ้าโหลที่มีชื่อเสียงด้านคุณภาพ เนื้อผ้าจะทอจาก Koh Sautin หรือ Prek Chang Kran (กัมปะจาน) และ Teuk Chor ผ้าโหลจะมีลวดลายสำหรับผู้หญิงและชาย เช่น ลายโกฏจะเป็นลายของผู้ชาย ส่วนลายต้นไม้ ดอกไม้จะเป็นของผู้หญิง แต่ในระยะหลังผ้าโหลจะใช้เฉพาะสตรีเท่านั้น

ชุดประจำชาติสำหรับฝ่ายหญิง นิยมนุ่งผ้าถุงสีดำ เนื้อมัน คาดเข็มขัด ใส่เสื้อสี งานพิธีนุ่งผ้ายก ผู้ที่อยู่ในวังมักนุ่งผ้าโจงกระเบน ivoiceมัด ส่วนฝ่ายชายนุ่งผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อคอปิด ติดกระดุมขัดมันห้าเม็ด

อาหารการกิน

อาหารกัมพูชาส่วนมากมีความคล้ายคลึงกับอาหารของเพื่อนบ้านไทยและลาว นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากอาหารจีนและฝรั่งเศสที่เคยมีอิทธิพลต่อกัมพูชา ในประวัติศาสตร์ สำหรับอาหารประเภท “แกง” หรือที่เรียกว่า “แกงกะหรี่” นั้นได้แสดงร่องรอยของอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอาหารอินเดีย ส่วน “ก๋วยเตี๋ยว” หรืออาหารที่ใช้เส้นหลายรูปแบบก็จะแสดงอิทธิพลของอาหารจีน สำหรับ “กะทิ” นั้นก็ถือเป็นส่วนผสมหลักของแกงกะหรี่ กัมพูชาและของหวาน

อาม็อก

“อาม็อก” (Amok) เป็นอาหารประจำชาติของกัมพูชา และเป็นอาหารยอดนิยม โดยการนำเนื้อปลาไปลวกด้วยน้ำพริกแกงกะทิ แล้วทำให้สุกโดยการนำไปนึ่ง บางตำรับอาจใช้เนื้อไก่หรือหอยแทน สาเหตุหนึ่งที่คนในประเทศนี้ นิยมรับประทานปลา เพราะเป็นอาหารที่ทำได้ง่าย เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง นอกจากนี้ก็ยังมี “สตูว์ไก่กัมพูชา” (Ragu sach moan) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศส มีรสชาติอร่อยและทำง่าย เป็นหนึ่งในอาหารที่ได้รับความนิยมในโอกาสใหญ่ เช่น งานแต่งงาน หรืองานเลี้ยงรวมญาติ เป็นต้น

เมธาพร รังทะชี. “ราชอาณาจักรกัมพูชา ดินแดนแห่งปราสาทหิน” วัฒนธรรม. 52(พิเศษ)
: หน้า 26 - 35.

หมู่บ้านชาวเรือกัมปงพลุก (Kampong Phluk) จังหวัดเสียมเรียบ

“ขนมปังฝรั่งเศส” เป็นอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากยุคอาณานิคม ซึ่งชาวกัมพูชามักจะกินกับปลากะปองหรือไข่ กาแฟปรุงด้วยนมข้นหวาน เป็นตัวอย่างของอาหารเข้าในกัมพูชาแบบหนึ่ง

บ้านเรือนที่อยู่อาศัย

ชนบทสมัยใหม่ในกัมพูชา ชาวบ้านมักอาศัยในบ้านทรงสี่เหลี่ยมที่มีขนาดผันแปรไปตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน สร้างด้วยไม้หรือไม้ไผ่ นิยมยกพื้นสูงเพื่อให้พ้นจากน้ำท่วมที่เกิดขึ้นทุกปี มีบันไดไม้สำหรับขึ้นบ้าน โดยทั่วไปจะแบ่งเป็นสามห้องที่กั้นด้วยฝาไม้ไผ่ โดยการสร้างบ้าน

จะอาศัยความร่วมมือกันระหว่างครอบครัวนั้นและเพื่อนบ้าน ห้องครัวจะแยกออกจากบ้านอยู่ใกล้ๆ หรืออยู่ข้างหลัง ห้องน้ำจะอยู่แยกต่างหากจากบ้าน ส่วนบ้านของชาวจีนและชาวเวียดนามจะสร้างบนพื้น ในเขตเมืองมักเป็นอาคารพาณิชย์

สถาปัตยกรรมของศาสนสถานในสมัยพระนครมักสร้างด้วยหิน ได้รับแรงบันดาลใจทางศาสนา ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู โดยจำหลักเรื่องเล่าทางศาสนาเหล่านั้นไว้บนผนัง รวมทั้งใช้สัญลักษณ์ทางศาสนาในการตกแต่ง ตัวอย่างเช่น พระราชวังในพนมเปญที่ใช้รูปครุฑ ซึ่งเป็นเทพกึ่งนกศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาฮินดู เป็นต้น

เมธาพร รังทะชี. “ราชอาณาจักรกัมพูชา ดินแดนแห่งปราสาทหิน” วัฒนธรรม. 52(พิเศษ)
: หน้า 26 - 35.

ศิลปะการแสดง การละเล่น

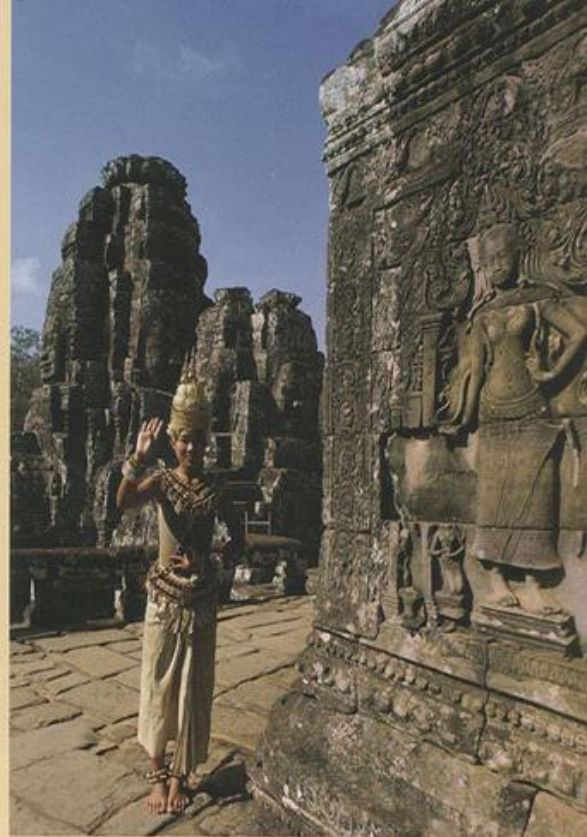
ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน วัฒนธรรมประเพณีจึงมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในประเทศ โดยเฉพาะด้านศิลปะนาฏกรรมที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับสมัยที่กัมพูชารับเอาวัฒนธรรมอินเดียและศาสนาพราหมณ์จากหลักฐานพบว่า มหากาพย์ ๒ เรื่องของอินเดีย คือ “รามายณะ” และ “มหาภารตยุทธ” เป็นที่รู้จักกันดีในกัมพูชา เห็นได้จาก “ภาพแกะสลักนางอัปสร” ซึ่งเป็นนางฟ้าที่กำลังแสดงท่าร่ายรำต่าง ๆ ในบริเวณนครวัด แสดงให้เห็นว่า การละครและการแสดงของกัมพูชามีความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งศิลปะการแสดงที่โดดเด่นของกัมพูชาได้แก่

ระบำอัปสร (Apsara Dance) เป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่โดดเด่นของกัมพูชา ถอดแบบการแต่งกายและท่าร่ายรำมาจากภาพจำหลักรูปนางอัปสรที่ปราสาทนครวัด

ละครคอนโซน (ในอดีตหนังสือภาษากัมพูชาจะเขียนบอกรูปภาพละครคอนหลวงว่า ละโซน) การแสดงคอนโซนของกัมพูชา และการแสดงหนังใหญ่ ซึ่งทั้งสองรูปแบบก็จะแสดงเรื่องรามายณะ โดยมีผู้แสดงเป็นชายล้วน

ละครบาสติก (Bassac) เป็นละครที่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวบ้าน ลักษณะการแสดงจะเป็นการผสมผสานระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม

ภาพจำหลักนางอัปสร ต้นแบบของระบำอัปสร ในปราสาทนครวัด ซึ่งมีการสลักไว้มากมาย โดยแต่ละรูปก็จะมิใช่หน้าท่าทาง และการแต่งกายที่แตกต่างกันไป

เครื่องแต่งกายนางรำของกัมพูชา ถอดแบบมาจากภาพจำหลักนางอัปสรในนครวัด นครธม ในภาพเป็นมุมหนึ่งของปราสาทบายน

ฉบับพิเศษ ประชาชนอาเซียน ๓๓

เมธาพร รังทะชี. “ราชอาณาจักรกัมพูชา ดินแดนแห่งปราสาทหิน” วัฒนธรรม. 52(พิเศษ)
: หน้า 26 - 35.

▲ ชาวกัมพูชาในชุดการแสดงรามเกียรติ์

▲ ระบำอัสปราคา

สำหรับเทศกาลโดดเด่นของกัมพูชานั้นได้แก่ เทศกาลน้ำ (Water festival) หรือ “บอน อม ตุก” (Bon Om Tuk) เทศกาลน้ำ เป็นเทศกาลประจำปีของประเทศกัมพูชา โดยจะมีการเฉลิมฉลองด้วยการแข่งเรือยาว การแสดงพลุดอกไม้ไฟ และขบวนพาเหรด บริเวณทะเลสาบ “โตนเลสาบ” ซึ่งเทศกาลน้ำจะเป็นเทศกาลประจำปีของประเทศกัมพูชา ที่จัดขึ้นทุกปีตั้งแต่วันที่ ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ จนถึงแรม ๑ ค่ำ เดือนพฤศจิกายน ซึ่งทางการกัมพูชาประกาศให้เป็นวันหยุด ๓ วัน โดยประเพณีนี้จัดขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงบุญคุณ และแสดงความขอบคุณต่อแม่น้ำโขง และทะเลสาบโตนเลสาบ ที่นำความอุดมสมบูรณ์มาสู่ชาวกัมพูชา

ภาษา

ภาษาประจำชาติและภาษาราชการของกัมพูชาคือ “ภาษากัมพูชา” แต่ภาษาที่ใช้แพร่หลายอยู่ไม่น้อยนั้นก็คือ “ภาษาอังกฤษ” โดยเฉพาะตามเมืองใหญ่ ๆ หรือเมืองท่องเที่ยวอย่างพนมเปญและเสียมเรียบ นอกจากนี้ประชาชนบางส่วนยังสามารถพูดภาษาฝรั่งเศส ไทย และจีนได้อีกด้วย “ภาษากัมพูชา” เป็นหนึ่งในภาษาหลักของภาษากลุ่มออสโตรเอเชียติก และได้รับอิทธิพลมาจากภาษาสันสกฤตและภาษาบาลีพอสุมคร ซึ่งมีความเกี่ยวพันจากศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาอยู่ไม่น้อย ภาษากัมพูชาก็มีความต่างจากภาษาใน

เอกสารอ้างอิง

- กัมพูชา : Cambodia, สุระ ดามาพงษ์ และคณะ, กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, ๒๕๕๕.
- ASEAN mini book, กรุงเทพฯ : กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๔.
- อาเซียนไฮไลต์ ๒๕๕๔, กรุงเทพฯ : กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๔.
- มาจึ๊กอาเซียนกันถอะ, กรุงเทพฯ : กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๓.
- มาลินี ดิลกวนิช, ระบำและละครในเอเชีย, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

